

ŠTO NAUČIŠ KAO DIJETE, TO RADIŠ KAD ODRASTEŠ!

Gradanski odgoj i obrazovanje u demokratskim školama

[GOOD INICIJATIVA](#)

2017.

GRAĐANSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

KAKO PRIPREMATI MLADE ZA AKTIVNO I ODGOVORNO GRAĐANSTVO?

Da bi mladi bili aktivni i odgovorni građani važno je podržati ih u razvoju **kompetencija**, odnosno znanja, ali i sposobnosti i vještina te demokratskih stavova i vrijednosti.

Građanska i društvena kompetencija je alat za život jer obuhvaća ne samo **znanja**, nego i **vrijednosti** ili stavove te **sposobnosti** i **vještine** za aktivno i odgovorno demokratsko građanstvo.

Građanska i društvena kompetencija razvija se građanskim odgojem i obrazovanjem koje se može provoditi u:

- **organizacijama civilnog društva** - programi neformalnog obrazovanja
- **školama** - formalno obrazovanje

Europski referentni okvir ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje (Europska Komisija, 2004.)

Osam ključnih kompetencija:

- komunikacija na materinjem jeziku
- komunikacija na stranim jezicima
- matematička i prirodoslovna
- digitalna
- učiti kako učiti
- **građanska i društvena kompetencija**
- inicijativnost i poduzetnost
- kulturna osviještenost i izražavanje

Fotografije s edukacija GONG-a

KOMPETENCIJE MLADIH U HRVATSKOJ

Istraživanja su nažalost pokazala da mladi u Hrvatskoj nemaju dovoljno znanja, a osobito im nedostaju primjenjiva znanja, poticaj na kritičko razmišljanje, prilike za participaciju i prilike za razvoj vještina i demokratskih stavova.

Neka zanimljiva istraživanja su:

- Istraživanje Centra za ljudska prava [Demokracija i ljudska prava u osnovnim školama - teorija i praksa](#), 2009.
- Istraživanje Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu, [Mladi u vremenu krize](#), 2013.
- Rezultati istraživanja eksperimentalne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja (2014. i 2015.)
- Istraživanje GOOD inicijative, IDIZ-a i GONG-a, [Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih](#), 2015.
- Istraživanje Fakulteta političkih znanosti i GONG-a, [Odgaja li škola dobre građane - studija o političkoj socijalizaciji hrvatskih srednjoškolaca](#), 2011.

Što je Građanski odgoj i obrazovanje?

Građanski odgoj i obrazovanje osigurava mladima razvoj građanske i društvene kompetencije, odnosno **znanja, vještina te stavova i uvjerenja** koja im pomažu u sudjelovanju u društvenom životu i odlučivanju

Građanski odgoj u Hrvatskoj sastoji se od 6 sastavnica:

1. Društvena dimenzija
2. Ljudsko – pravna dimenzija
3. Politička dimenzija
4. Kulturalna dimenzija
5. Gospodarska ili ekomska dimenzija
6. Ekološka dimenzija

Teme su primjerene iskustveno i istraživačko učenje, organiziranje **radionica i projekata** te korištenje metoda poput **rasprave, grupnog rada, istraživačkih zadataka** te ostalih metoda koje potiču **kritičko razmišljanje i aktivnost.**

Uvođenje Građanskog odgoja i obrazovanja u škole u Hrvatskoj

NACIONALNI PROGRAM ODGOJA I OBRAZOVANJA ZA LJUDSKA PRAVA I DEMOKRATSKO GRAĐANSTVO VLADE RH

- Uveden 1999. godine

Izazovi:

- neobavezna provedba, najčešće kroz izvannastavne aktivnosti i projekte u koje je uključena manja skupina učenika, bez sustavnog praćenja, podrške i evaluacije provedbe

Program je obuhvaćao:

- odgoj za ljudska prava
- odgoj za demokratsko građanstvo
- identitetni i interkulturni odgoj i obrazovanje
- odgoj za mir i nenasilno rješavanje sukoba
- odgoj za održivi razvoj
- odgoj za sprečavanje predrasuda i diskriminacije
- istraživanje humanitarnog prava i sl.

KURIKULUM GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

- eksperimentalno se provodio u šk. godinama 2012/13. i 2013/14. u 12 škola (8 osnovnih i 4 srednje)
- skup **znanja, vještina** te demokratskih stavova i vrijednosti potrebnih za život u demokratskom pluralnom društvu te potrebnih za aktivno i odgovorno građanstvo
- obuhvaća: 6 strukturalnih područja (ljudsko-pravno, političko, društveno (inter)kulturalno, ekološko i ekonomsko) i 3 funkcionalne sastavnice (znanja, vještine i stavove)

- Krajem 2014. je u škole uveden:

Program međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja građanskog odgoja i obrazovanja za osnovne i srednje škole

Ideje i prijedlozi za unapređenje

- Potrebno je pratiti i vrednovati dosadašnju provedbu građanskog odgoja i obrazovanja (što planira Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja)
- [GOOD inicijativa](#) predlaže uvođenje samostalnog predmeta GOO u više razrede osnovne i srednju školu kao nadopuna međupredmetnoj provedbi kako bi se mladima osiguralo vremena i prilika za iskustveno učenje i izlazak u zajednicu
- Za uspjeh u provedbi potrebna je priprema i podrška učiteljima/cama i nastavnicima/ama
- Demokracija se može učiti samo u demokratskoj školi u kojoj uz učitelje aktivno sudjeluju Vijeća učenika i Vijeća roditelja

“Ekstremisti su pokazali čega se najviše boje: djevojke sa knjigom.”
- Malala Yousafzai

ULOGA ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA U PROVEDBI GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Organizacije civilnog društva koje su u Hrvatskoj najčešće registrirane kao udruge, mogu kao i ustanove u zajednici doprinositi razvoju građanske kompetencije ljudi.

Organizacije mogu:

- raditi s mladima i uključivati ih u neformalne obrazovne programe i volontiranje kao društveno koristan angažman u zajednici
- podržati učitelje kroz edukacije
- podržati škole u boljoj organizaciji i provedbi građanskog odgoja i obrazovanja na način da razvijaju i provode projekte zajedno sa školama, gostuju u školama ili organiziraju zajednički sa školama učenje u zajednici
- Informirati javnost kroz kampanje i javno zagovarati unaprjeđenja te ukazivati na probleme u provedbi.

Civilno društvo - Prostor slobodnog udrživanja oko zajedničkih ciljeva

Civilno društvo je prostor slobodne suradnje i udrživanja građana koji žele postići različite društvene ciljeve, upozoriti na društvene probleme i povezati se s onima koji su zainteresirani za slične teme kao i oni. Uz tijela javne vlasti (Javni sektor) i tržiste, organizacije civilnog društva predstavljaju još jedan sektor u kojem su aktivni različiti društveni akteri – zbog toga se prostor civilnog društva naziva još i neprofitnim, nevladnim ili trećim sektorom.

Pravo na slobodno udrživanje jedno je od prava koje jošči Ustav Republike hrvatske (članak 43., stavak 1.): Svakome se jasno prava na slobodno udrživanje u skladu sa zakonom, bez ograničenja zauzimanja za socijalnu, gospodarsku, političku, nacionalnu, kulturnu ili druga usmjerenja i ciljeva. Moći toga svatko može učiniti u skladu sa zakonom, bez obzira na to je udruga, uključivati se u njih ili iz njih istupati u skladu sa zakonom.

Pravni oblik kroz koji građani najčešće sudjeluju u civilnom društvu su **udruge** – organizacije nastale slobodnim udrživanjem građana, osnovane radi postizanja društvenih ciljeva koji ne uključuju ostvarivanje profita.

Udruga je u Hrvatskoj veliki broj i bave se raznolikim temama – od primjerice, aktivnosti posvećene zaštiti prirode, do sportskih klubova, udruga osnova s invaliditetom, branitevičkih udruga i udruga koje se bave zaštitom ljudskih prava. Udruge često imaju vlastiti ciljevi i zadaci, a udruge te su dužne obvezovati svoja djelatnost na način koji je transparentan i odgovoran te točno prikazivati svoje prihode i troškove, a udruge učestvuju u izdavanju iz javnih izvora (jedino neke udruge i premašuju sredstva iz javnih izvora).

U konačnici, civilno društvo poživa na građanima koji su zainteresirani za društvo u kojem žive i aktivni u davanju svojeg doprinosa kako bi to društvo postalo pravednije, uključivije, informiranije i više osviješteno, a važne odluke donesene na bolji i demokratičniji način.

DEMOKRATSKE ŠKOLE PUT U DEMOKRATSKO DRUŠTVO

DEMOKRATIZACIJA ŠKOLE KAO PUT

Ciljevi obrazovanja:

- postignuća učenika u smislu stjecanja znanja,
- promicanje vrijednosti i društvenih vještina koje su preduvjet mirnoga suživota u modernome globaliziranome društvu.

Demokracija se često opisuje kao putovanje, a svaka škola koja pokušava ucrtati svoje mjesto na tom putovanju neizbjegno će ustanoviti da je na nekim područjima prevalila dug put, dok je u drugima tek na početku. E. Bäckman i B. Trafford (2007)

Demokracija nije cilj, ona je put; ona nije postignuće, već proces...

Kad to shvatimo i počnemo živjeti demokraciju, tek tada ćemo imati demokraciju.“

Mary Parker Follet (1918:58), The New State

PREDNOSTI DEMOKRATIZACIJE ŠKOLE

- Poboljšani odnosi
- Jačanje povjerenja
- Poboljšana disciplina
- Poboljšano učenje
- Smanjeni sukobi
- Demokratska politička kultura
i jačanje demokracije u budućnosti
- Demokratsko upravljanje školom važno je za **razvoj građanske kompetencije učenika** kako bi učenici ne samo učili o demokraciji, nego i živjeli demokraciju.

gimneks-benediktkotuljevic.hr

DEMOKRATIZACIJA OBRAZOVANJA

Demokratizacija obrazovanja uključuje 4 temeljne međusobno povezane komponente (Bondarenko i Kozulin, 2006) :

- Demokratizaciju oblika obrazovnih aktivnosti (strukture školskog vođenja i ravnatelji, promocija raznolikih metoda poučavanja, naglasak na individualnost uzimajući u obzir obrazovne aktivnosti i učitelja i učenika);
- Demokratizaciju sadržaja obrazovanja (objektivna, demokratska, slobodna, kompletna refleksija na sve predmetne kurikulume, uzimajući u obzir svakodnevna iskustva i individualne potrebe, interakcija i povezivanje svih predmeta, humanizacija čitavog procesa i smisla obrazovanja);
- Humanizaciju funkcioniranja obrazovnih institucija i izvannastavnih aktivnosti učenika, uključujući promociju javnog obrazovanja;
- Demokratizaciju interakcija obrazovanja s ostalim sferama socijalnog života (ekonomija, znanost, kultura, mediji, donosioci odluka...).

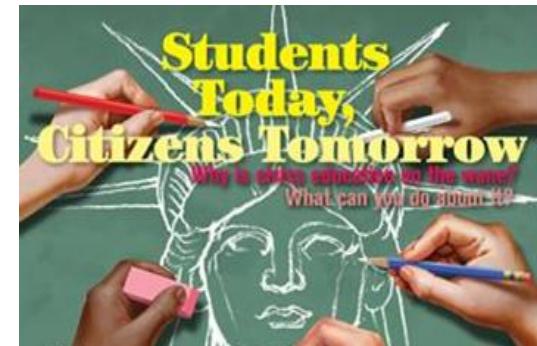
DEMOKRATSKO UPRAVLJANJE ŠKOLOM

- Sve se više govori o široj podršci u vođenju škole kroz kolegijalnost i suradnju, nego o jednoj vodećoj poziciji moći na vrhu piramide (Stein, 2015).
- Vođenjem se odgovornost za razvoj organizacije dijeli na više ljudi, unutar i izvan škole, te voditelj škole ima određen "utjecaj" na pojedince i/ili grupe (Pont i suradnici, 2008) .
- Demokratsko upravljanje školom temelji se na ljudskim pravima, ovlašćivanju i sudjelovanju učenika, osoblja i dionika u doноšenju svih važnih odluka u školi.

Područja:

1. **upravljanje, vodstvo i javna odgovornost**
2. **odgoj i obrazovanje usmjereni na vrijednosti**
3. **suradnja, komunikacija i uključenost, samoodređenje**
4. **učenička disciplina**

- Školski odbor, Učiteljsko vijeće, Vijeće učenika
- Sudjelovanje mladih i roditelja u doноšenju odluka na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini

www.enchantedmind.com

Formalna /strukturirana rješenja

- Decentralizacija vlasti u školi
- Metode upravljanja okrenute su prema učenicima (ciljevima, a ne pravilima ili uputama)
- Davanje ovlasti učiteljima kroz formalne odbore ili interesne skupine
- Davanje ovlasti učenicima kroz formalne odbore ili interesne skupine

Neformalna rješenja

- Povjerenje i otvorenost su prevladavajuća stajališta
- Aktivno sudjelovanje se potiče i nagradjuje
- Suradnja sa zajednicom i civilnim društvom
- Učenike se ohrabruje da objavljaju svoja stajališta
- Uključivanje učenika u savjetovanje, posredovanje i pružanje potpore
- Prostor za rekreaciju koristi osoblje i učenici

Model demokratske škole – pregled stanja i koraci za uspostavu demokratske škole

Monika Pažur i Nikola Baketa (2017)

Check points za ravnatelje u području „vrednovanje demokratskih škola“

Što	Primjeri kako
Osigurajte kvalitetnu vanjsku evaluaciju vašoj školi.	<ul style="list-style-type: none">✓ Kontaktirajte Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja i saznajte kako se uključiti u njihov sustav vrednovanja.✓ Pronađite vanjskog evaluatora ili istraživača u području građanskog odgoja i obrazovanja i potaknite ga da provede vanjsku evaluaciju vaše škole u područjima: školska kultura, upravljanje školom, odnosi s lokalnom zajednicom i učenje i poučavanje.
Provodite internu evaluaciju.	<ul style="list-style-type: none">✓ Pronađite dostupne instrumente za samo-vrednovanje kulture ljudskih prava i/ili stupnja demokratizacije škole te ih provodite na godišnjoj bazi. Kada dobijete rezultate napravite akcijski plan za unaprjeđenje određenih područja te aktivno radite na tome u toku sljedeće godine. Ponovite sve J✓ Pokušajte samostalno izraditi instrumente/upitnike za samo-vrednovanje stupnja demokratizacije škole u različitim područjima.✓ Izradite važne indikatore za razvoj demokratske škole te koristite stručne suradnike za ne-sudjelujuće promatranje razredne nastave i odnosa u školi. Na temelju rezultata radite na unaprjeđenju demokratskog rada škole.
Surađujete s drugim školama.	<ul style="list-style-type: none">✓ Pronađite „škole-demokratske kritičke prijatelje“ i dogovorite godišnje posjete te promatrajte različite elemente u toj školi koji upućuju na demokratizaciju škola (prostor, odnosi, vijeće učenika...).

Check points za ravnatelje u području „demokratsko vođenje škola“

Što	Primjeri kako
Utvrdite demokratske vrijednosti na kojima se temelji rad vaše škole	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Osigurajte jedan dan na kojem ćete promišljati zajedno sa svim zaposlenicima škole o tome koja je temeljna vizija i misija vaše škole, te kako ćete ju provoditi u praksi na svakodnevnoj bazi ✓ Učinite temeljne vrijednosti vidljivima u školi (npr. učenički radovi na tu temu, pravila rada škole koja se temelje na toj temi...)
Promičite slobodu izražavanja i razvoj kritičkog promišljanja na svim razinama	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizirajte jednom mjesечно „otvoreni forum“, mjesto gdje će se diskutirati o različitim temama iz područja vođenja školom koje su aktualne u tom trenutku u plenumu ili u manjim grupama
Promovirajte suzbijanje svih oblika nasilja u školi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Oformite tim za suzbijanje školskog nasilja s podgrupama za verbalno, fizičko i elektroničko nasilje i omogućite im prostor i podršku da reagiraju na svaki tip takvog nasilja u školi
Potičite distribuirano vođenje	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Odredite radne timove u školi ovisno o ekspertizi i interesu pojedinaca koji se bave određenim aspektima vođenja (npr. tim za promociju kulture nenasilja, tim za upravljanje školskom imovinom, tim za unaprjeđenje praktične nastave, tim za suradnju s lokalnom zajednicom, tim za građanski odgoj i obrazovanja i ostale inovacije u školama...) ✓ Uključite školski odbor u vođenje određenih procesa u školi (npr. evaluacija provedbe školskog kurikuluma na mjesечно/tromjesečnoj razini) ✓ Uključite vijeće roditelja u vođenje vezano uz odnos roditelja – škole (npr. predstavnici roditelja u vijeću organiziraju edukacije za druge roditelje, predstavnici roditelja u vijeću sudjeluju u rješavanju problema koji se dešavaju u školi, a tiču se odnosa roditelji-djeca-škola...) ✓ Uključite vijeće učenika u procese savjetovanja oko odluka koje ih se tiču (npr. predstavnici vijeća učenika imaju pravo prisustvovati i sudjelovati u određenim točkama na sastancima učiteljskog vijeća)

Check points za ravnatelje u području „demokratsko vođenje škola“

Što	Primjeri kako
Uključite se u provedbu inovacija u školama	✓ Na primjer prilikom uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja – proučite kurikulum, organizirajte učiteljsko vijeće gdje vi ili netko iz lokalne zajednice upoznaje nastavnike s temom, pokažite da vam je tema važna, te odaberite koordinatora građanskog odgoja i obrazovanja koji se ima želje baviti ovom temom; pružite mu podršku u tom procesu, na način da mu dajete prostora i vremena da komunicira s ostalim nastavnicima oko zajedničke međupredmetne provedbe
Posvetite pažnju traženju rješenja za unaprjeđenje učenikovih rezultata	✓ Ukoliko neki učenici kontinuirano postižu loše rezultate iz jednog ili više predmeta, оформите tim za unaprjeđenje uspjeha tog učenika (uključite u rješavanje problema učenika, nastavnika, roditelja, stručnog suradnika; pronađite uzrok neuspjeha i radite na njegovom rješavanju, a ne na traženju krivaca)
Uključite lokalnu zajednicu u vođenje	✓ Na početku godine razvijte strategiju uključivanja različitih dionika u različite procese i držite se te strategije
Omogućite prostor i vrijeme za evaluaciju rada	✓ Vrijeme konzultacija s ravnateljem/icom za učitelje i učenike ✓ Godišnja evaluacija postavljenih ciljeva u području vođenja u upravljanju školom i rada timova za vođenje

Check points za ravnatelje i nastavnike za „implementaciju demokratskih praksi“

Što	Primjeri kako
Izradite školski izvedbeni kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Održite učiteljsko vijeće na početku školske godine i upoznajte sve učitelje sa sadržajima građanskog odgoja i obrazovanja ✓ Zajednički odaberite ključne ishode koje ove godine želite razviti kod učenika/učenica ✓ Pronađite koordinatora GOO-a i radnu grupu motiviranih i zainteresiranih nastavnika da izrade draft izvedbenog kurikuluma škole ✓ Omogućite ostalim učiteljima da se povežu uz ostvarivanje ishoda u toku svog predmeta ✓ Na kraju školske godine provedite evaluaciju, te popričajte o problemima i njihovim mogućim rješenjima
Osigurajte stručno usavršavanje učiteljima u području građanskog odgoja i obrazovanja.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Osigurajte dolazak vanjskih stručnjaka koji će održati metodološke i sadržajne radionice s učiteljima (istražujte mogućnosti koje se nude od strane visokoobrazovnih ustanova ili organizacija civilnog društva koje imaju iskustva i ekspertizu u ovom području) ✓ Omogućite nastavnicima odlazak na stručna usavršavanja i radionice koje doprinose razvoju kompetencija iz ovih područja (informirajte nastavnike o usavršavanjima, osigurajte im potporu i zamjenu za održavanje nastave)
Širenje stečenih znanja i vještina	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Uključivanje roditelja u proces nastave (npr. održite zajednički sastanak s roditeljima i nastavnicima, ispitajte koje su njihove mogućnosti i želje uključivanja...) ✓ Širite stečena znanja i vještina svojim kolegama u školi (npr. dogovorite plan mjesecnih radionica kroz koje bi prenosili svoja iskustva i metode, međusobno dijelite korisnu literaturu...)

Check points za ravnatelje i nastavnike za „implementaciju demokratskih praksi“

Što	Primjeri kako
Uključite školu u projekte iz područja građanskog odgoja i obrazovanja	<ul style="list-style-type: none">✓ Organizirajte sastanke nastavnika na kojima bi razrađivali projekte ideje✓ Osigurajte administrativnu potporu u prijavi projekata (npr. potporu računovodstva ili projektnog stručnjaka)✓ Poteknite nastavnike na izradu plana projektnih aktivnosti (npr. praćenje natječaja, uspostava suradnji s drugim školama ili udrugama...)
Radite na uspostavi fakultativnog predmeta građanskog odgoja i obrazovanja	<ul style="list-style-type: none">✓ Planirajte satnicu za fakultativne aktivnosti (npr. ispitajte interes nastavnika za uspostavom fakultativnog predmeta, utvrdite vremenske i prostorne mogućnosti njegove provedbe...)✓ Organizirajte ispitivanje potreba među učenicima i roditeljima✓ Raspitajte se o potencijalnim udžbenicima za ovu aktivnost i vanjskim suradnicima (npr. kontaktirajte lokalne udruge civilnog društva i predstavnička tijela na lokalnoj i regionalnoj razini)

MLADI I RODITELJI MOGU SUDJELOVATI U DONOŠENJU ODLUKA U ŠKOLI

Školom upravlja školski odbor.

Ravnatelj/ica je poslovodni i stručni voditelj/ica škole odgovoran za zakonitost i stručni rad škole.

Formalne strukture sudjelovanja u donošenja odluka:

- ✓ Učiteljsko vijeće / Nastavničko vijeće
- ✓ Razredno vijeće
- ✓ Vijeća učenika
- ✓ Vijeća roditelja

*"Ja sam samo jedna, ali sam ipak jedna.
Ne mogu sve, ali mogu nešto."
- Hellen Keller*

ULOGA VIJEĆA RODITELJA

Članak 137. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi

U školi se ustrojava vijeće roditelja na način da roditelji učenika svakog razrednog odjela između sebe biraju jednog člana u vijeće roditelja, a vijeće roditelja između sebe bira predsjednika i zamjenika predsjednika.

Vijeće roditelja daje mišljenje o prijedlogu školskog kurikuluma, godišnjeg plana i programa rada, raspravlja o izvješćima ravnatelja o realizaciji školskog kurikuluma, godišnjeg plana i programa rada škole, razmatra pritužbe roditelja u svezi s odgojno-obrazovnim radom, predlaže mjere za unapređenje obrazovnog rada, predlaže svog člana školskog odbora te obavlja i druge poslove u skladu sa statutom škole.

Ravnatelj škole, školski odbor i osnivač dužni su, u okviru svoje nadležnosti, razmotriti prijedloge roditeljskog vijeća i pisano ga o tome izvijestiti te obavijestiti vijeće roditelja o svim pitanjima od općeg značaja za školu

Check points za roditelje i škole u području „demokratsko uključivanje roditelja“

Što	Primjeri kako
Snažnije informiranje roditelja o mogućnostima uključivanja u rad škole	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ispitati poznavanje mogućnosti uključivanja te na temelju toga osigurati informacije za koje se pokaže da nisu poznate roditeljima (npr. tiskanje i podjela kratkog priručnika o volonterskim aktivnostima, akcijama i događanjima u školi) ✓ Poticanje predstavnika roditelja u vijeću roditelja i školskom odboru na konzultiranje s ostalim roditeljima (npr. pojasniti važnost zajedničkog donošenja odluka, osigurati platformu za razmjenu informacija između roditelja...)
Informiranje o znanjima i vještinama roditelja te pronalazak načina uključivanja u proces obrazovanja	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ispitati koja su znanja i vještine roditelja te njihovu spremnost uključivanja u rad škole ✓ Omogućiti roditeljima predlaganje aktivnosti koje bi željeli razvijati u suradnji sa školom
Provodenje edukacijskih aktivnosti namijenjenih roditeljima	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizacija radionica od strane pojedinih roditelja za ostale roditelje u svrhu razmjene ekspertize i znanja ✓ Organizacija radionica i predavanja od strane nastavnika za roditelje ✓ Angažiranje vanjskih stručnjaka koji bi obrađivali teme iz područja pedagogije i građanskog odgoja i obrazovanja za koje roditelji pokažu interes
Uspostava kanala komunikacije koji će osigurati dvosmernu razmjenu informacija i uključenost učenika.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizacija roditeljskih sastanaka na kojima su prisutni i učenici ✓ Uključivanja učenika u proces informacija ✓ Osigurati povratnu informaciju roditelja na rad škole i nastavnika te predstaviti rezultate na roditeljskim sastancima i raspraviti prednosti i nedostatke postojeće suradnje ✓ Zajedničko praćenje i usklađivanje školskih i izvanškolskih aktivnosti učenika od strane učenika, roditelja i nastavnika

ULOGA VIJEĆA UČENIKA

Članak 71. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi

U školi se osniva vijeće učenika koje čine predstavnici učenika svakog razrednog odjela, način izbora i djelokrug rada vijeća učenika utvrđuje se statutom škole.

Predstavnik vijeća učenika ima pravo i odgovornost sudjelovati sudjeluje u radu tijela škole kada se odlučuje o pravima i obvezama učenika, bez prava odlučivanja.

Check points za škole u području „demokratsko uključivanje učenika“

Što	Primjeri kako
Uključiti učenike u odlučivanje u školskim tijelima i pobrinuti se da njihov glas zaista ima utjecaja	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Unatoč formalnoj prepreci, prema kojoj učenici nemaju pravo odlučivanja u tijelu škole, uključiti predstavnika učenika na ravnopravnoj razini ✓ Omogućiti izravno odlučivanje učenika o pojedinim odlukama (npr. organiziranje učeničkog referenduma po pitanju Kućnog reda škole)
Oformiti kvalitetno vijeće učenika	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Uređivanje dokumenata kojima se regulira način izbora i djelokrug rada (statut škole, poslovnik o radu vijeća učenika) ✓ Podrška voditelju vijeća učenika u pogledu stručnog usavršavanja ✓ Rasprava o kriterijima za odabir predstavnika u učeničko vijeće i provedba demokratskih izbora u razredima ✓ Upoznajte izabrane predstavnike s važnim aktima škole ✓ Neka vijeće učenika izradi plan rada i projekte na kojima će raditi, a predstavnici u vijeću neka održavaju komunikaciju s matičnim razredima iz kojih dolaze
Uvoditi praksu samo-ocjenjivanja učenika kao dijela osobnog razvoja i preuzimanja odgovornosti.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Omogućiti učenicima izjašnjavanje o vlastitom napretku (npr. uvesti upitnike samoprocjene kroz koje bi pratili svoj napredak i prepreke s kojima se susreću, uzeti u obzir njihove procjene pri konačnoj ocjeni) ✓ Raditi na preuzimanju odgovornosti za osobne obveze (npr. uvesti dnevnik aktivnosti kroz koji bi pratili nastavne i izvannastavne aktivnosti, raspravljati s njima o preuzetim obvezama i organizaciji vremena)

Check points za škole u području „demokratsko uključivanje učenika“

Što	Primjeri kako
Uzeti u obzir mišljenje učenika pri odlukama o načinu ispitivanja gradiva	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Raspraviti s učenicima prednosti i nedostatke različitih načina ispitivanja gradiva (npr. anonimnom anketom ispitati probleme s kojima se susreću kod pojedinih metoda, pružiti učenicima mogućnost osmišljavanja vlastitih metoda ispitivanja gradiva) ✓ Dogovarati s učenicima metode ispitivanja gradiva (npr. uzeti u obzir individualne probleme s pojedinom metodom, razmotriti prijedloge koji mogu poboljšati proces, nakon provedene metode pojasniti što se pojedinim postupcima željelo provjeriti i raspraviti metodu)
Osigurati davanje povratne informacije učenika na rad nastavnika	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Redovito ispitivati zadovoljstvo učenika o radu nastavnika kroz pismene i usmene evaluacije (npr. tjedne, mjesecne i polugodišnje evaluacije kroz različite metode) ✓ Raspraviti s učenicima kritike i pohvale na vlastiti rad kako bi se ukazalo na važnost procesa te unaprijedio budući rad
Raditi na uključivanju učenika u šire aspekte odlučivanja (lokalna, regionalna i nacionalna tijela koja predstavljaju učenike i/ili su zadužena za pitanja obrazovanja)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Uspostaviti kontakt s predstavnicima lokalnih, regionalnih i nacionalnih tijela koja predstavljaju učenike ✓ Informirati učenike o mogućnostima sudjelovanja (npr. organizirati sastanak svih učenika i predstaviti im mogućnosti uključivanja, pojasniti važnost djelovanja...) ✓ Organizirati izbore za predstavnike učenika u tijelima na različitim razinama (županijska vijeća te Nacionalno vijeće učenika Republike Hrvatske) ✓ Osigurati logističku i financijsku potporu učenicima koji predstavljaju školu u tijelima na različitim razinama

Check points za roditelje i škole u području „demokratsko uključivanje roditelja“

Što	Primjeri kako
Snažnije informiranje roditelja o mogućnostima uključivanja u rad škole	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ispitati poznavanje mogućnosti uključivanja te na temelju toga osigurati informacije za koje se pokaže da nisu poznate roditeljima (npr. tiskanje i podjela kratkog priručnika o volonterskim aktivnostima, akcijama i događanjima u školi) ✓ Poticanje predstavnika roditelja u vijeću roditelja i školskom odboru na konzultiranje s ostalim roditeljima (npr. pojasniti važnost zajedničkog donošenja odluka, osigurati platformu za razmjenu informacija između roditelja...)
Informiranje o znanjima i vještinama roditelja te pronalazak načina uključivanja u proces obrazovanja	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ispitati koja su znanja i vještine roditelja te njihovu spremnost uključivanja u rad škole ✓ Omogućiti roditeljima predlaganje aktivnosti koje bi željeli razvijati u suradnji sa školom
Provodenje edukacijskih aktivnosti namijenjenih roditeljima	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizacija radionica od strane pojedinih roditelja za ostale roditelje u svrhu razmjene ekspertize i znanja ✓ Organizacija radionica i predavanja od strane nastavnika za roditelje ✓ Angažiranje vanjskih stručnjaka koji bi obrađivali teme iz područja pedagogije i građanskog odgoja i obrazovanja za koje roditelji pokažu interes
Uspostava kanala komunikacije koji će osigurati dvosmernu razmjenu informacija i uključenost učenika.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizacija roditeljskih sastanaka na kojima su prisutni i učenici ✓ Uključivanja učenika u proces informacija ✓ Osigurati povratnu informaciju roditelja na rad škole i nastavnika te predstaviti rezultate na roditeljskim sastancima i raspraviti prednosti i nedostatke postojeće suradnje ✓ Zajedničko praćenje i usklađivanje školskih i izvanškolskih aktivnosti učenika od strane učenika, roditelja i nastavnika

Metode korištene u slučajevima dobre prakse:

- **Igranje uloga:** učenici izaberu ili dobivaju uloge u različitim scenarijima, na primjer: stvaranje idealnoga društva, simuliranje parlamenta ili neka etička dilema.
- **Otvorena pitanja:** Što je najbolje za budućnost našega grada? Iskorištavanje prirodnih bogatstava ili zaštita okoliša? Gradnja autoceste ili očuvanje ptičjih rezervata?
- **Učenje utemeljeno na stvarnim potrebama i problemima:** Kako put do škole može postati sigurnijim? Zašto je Benjamin ubijen i što možemo učiniti da spriječimo da se tako nešto ne ponovi? (iz norveškog primjera rasističkoga nasilja).
- **Suradnja sa zajednicom i vanjskim svijetom:** udruge, sponzori, lokalna poduzeća, stručnjaci i mediji. Suradnja može ići u oba smjera. Učenici mogu pomagati lokalnim vlastima ili malim poduzećima anketama, mjereći na primjer stupanj kiselosti jezerske vode ili sudjelovati u aktivnostima lokalnih organizacija.
- **Otvorenost:** organiziranje izložaba, predstava, sajmova, natjecanja, pozivanje medija u škole.

**SAMO DEMOKRATSKA
ŠKOLA MOŽE
POUČAVATI
DEMOKRACIJI I
OSNAŽITI POVJERENJE
ZAJEDNICE U
DEMOKRACIJU!**

Izvori i preporuke za čitanje:

[Odgaja li škola dobre građane? Studija o političkoj socijalizaciji hrvatskih srednjoškolaca](#), GONG i Fakultet političkih znanosti

[Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih](#), Institut za društvena istraživanja, GONG i GOOD inicijativa

[Priručnika za građanski odgoj i obrazovanje](#), Mreža mladih Hrvatske

[Priručnik za voditelje Vijeća učenika](#), Mreža mladih Hrvatske

[Koraci do uspješne politike za mlade u lokalnoj zajednici](#), Mreža mladih Hrvatske

[Priručnik za demokratizaciju škole](#), Vijeće Europe

[Naučimo biti veliki](#), kampanja i video materijali GOOD inicijative

Znam, razmišljam, sudjelujem! [Video](#) i [materijali](#) kampanje GOOD inicijative

Hvala na interesu i uloženom vremenu!

www.goo.hr

www.facebook.com/gradanski

Grafičko uređenje: Nikolina Batarelo

Uređenje web stranice: Daniel Martinović

Autori/ce: Martina Horvat, Dražen Hoffmann, Gorana Jurišić

Razvijeno uz finansijsku podršku Mreže zaklada Otvoreno društvo
i Centara znanja za društveni razvoj Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva.